

Apoštolský list

NAKRESLIT NOVÉ MAPY NADĚJE

papeže Lva XIV. u příležitosti
60. výročí koncilní deklarace
Gravissimum educationis

Úvod

1.1. Nakreslit nové mapy naděje. 28. října 2025 si připomínáme 60. výročí koncilní deklarace *Gravissimum educationis* o mimořádném významu a aktuálnosti vzdělání v životě člověka. Druhý vatikánský koncil tímto textem připomněl církvi, že vzdělávání není vedlejší činností, ale představuje samotnou podstatu evangelizace – je to konkrétní způsob, jakým se evangelium stává výchovným gestem, vztahem, kulturou. Dnes, tváří v tvář rychlým změnám a matoucí nejistotě, toto dědictví vykazuje překvapivou odolnost. Tam, kde se pedagogická společenství nechávají vést Kristovým slovem, nejsou na ústupu, ale naopak se obnovují, nestaví zdi, ale budují mosty. Reagují tvořivě a otevírají nové možnosti předávání vědomostí a smyslu ve školách, na univerzitách, v odborném a občanském vzdělávání, v pastorační práci i mládeže a ve výzkumu, protože evangelium nestárne, ale „všechno tvoří nové“ (Zj 21, 5). Každá generace ho poslouchá jako něco nového, co obnovuje. Každá generace je odpovědná za evangelium a za objevení síly jeho semen a násobného užitku.

1.2. Žijeme ve složitém, roztržitém a digitalizovaném vzdělávacím prostředí. Právě z tohoto důvodu je moudré zastavit se a znovu se zahledět na „kosmologii křesťanské *paideie*“ – vizi, která se v průběhu staletí dokázala obnovovat a pozitivně inspirovat všechny mnohostranné aspekty vzdělávání. Evangelium od samého počátku vytvářelo „výchovné konstelace“ – pokorné a zároveň silné zkušenosti, schopné číst dobu, zachovávat jednotu mezi vírou a rozumem, mezi myšlením a životem, mezi poznáním a spravedlností. V bouřích byly kotvou spásy a v klidných dobách napnutou plachtou. Majákem v noci, aby řídily plavbu.

1.3. Deklarace *Gravissimum educationis* neztratila na aktuálnosti. Od jejího přijetí se zrodila celá řada děl a charismat, která dodnes udávají směr: školy a univerzity, hnutí a instituty, laická sdružení, řeholní kongregace a národní i mezinárodní sítě. Tyto živé subjekty společně upevnily duchovní a pedagogické dědictví schopné obstát v 21. století a reagovat na nejnaléhavější výzvy. Toto dědictví není strnulé, je to kompas, který stále ukazuje směr a vypráví o kráse cesty. Dnešní očekávání nejsou o nic menší než mnohá, s nimiž byla církev konfrontována před šedesáti lety. Naopak, rozšířila se a stala se komplexnějšími. Jak můžeme zůstat nečinní tváří v tvář mnoha milionům dětí na světě, které stále nemají přístup k základnímu vzdělání? Jak bychom mohli necítit naléhavou potřebu obnovit naše úsilí vzhledem k dramatickým krizovým situacím v oblasti vzdělávání způsobeným válkami, migrací, nerovnostmi a různými formami chudoby? Vzdělávání – jak jsem připomněl ve své apoštolské exhortaci *Dilexi te* – „je jedním z nejvyšších projevů křesťanské lásky“¹. Svět potřebuje tuto formu naděje.

2. Dynamické dějiny

2.1. Dějiny katolického vzdělávání jsou dějinami působení Ducha Svatého. Církev, „matka a učitelka“², nikoliv svou nadřazeností, ale službou podněcuje k víře a doprovází v růstu svobody, přebírá poslání božského Mistra, aby všichni „měli život a měli ho v hojnosti“ (Jan 10, 10). Vzdělávací styly, které následovaly, ukazují pohled na člověka jako na Boží obraz, povoláný k pravdě

1 LEV XIV., apoštolská exhortace *Dilexi te* (4. října 2025), str. 68.

2 Srov. JAN XXIII., encyklika *Mater et Magistra* (15. května 1961).

a dobru, a pluralitu metod ve službě tomuto povolání. Vzdělávací charismata nejsou rigidní poučky, jsou to originální odpovědi na potřeby každé doby.

2.2. V prvních staletích učili pouštní otcové moudrosti pomocí podobenství a apoftegmat. Znovuobjevili cestu podstatného, kázeň jazyka a péči o srdce, předávali pedagogiku pohledu, který všude a ve všem rozpoznává Boha. Svatý Augustin, který narouboval biblickou moudrost na řecko-římskou tradici, pochopil, že autentický učitel vzbuzuje touhu po pravdě, vychovává ke svobodě čist znamení a naslouchat vnitřnímu hlasu. Mnišství přeneslo tuto tradici i do těch nejodlehlejších míst, kde se po desetiletí studovala, komentovala a vyučovala klasická díla. Bez této tiché práce ve službách kultury by se do naší doby nezachovalo tolik mistrovských děl. „Ze srdce církve“ potom vzešly univerzity, které se od samého počátku jevily jako „místa neporovnatelné tvůrčí síly a šíření vědy k prospěchu lidského rodu“³. V jejich posluchárnách našlo kritické myšlení prostřednictvím žebrových řádů možnost vytvořit pevnou strukturu a posunout se na hranice vědy. Nemálo řeholních kongregací učinilo první kroky do těchto oblastí poznání a obohatilo vzdělávání pedagogicky novátorským a sociálně vizionářským způsobem.

2.3. To se projevilo mnoha různými způsoby. V *Ratio Studiorum* se bohatství scholastické tradice snoubí s ignaciánskou spiritualitou a přizpůsobuje učební plán, který je zároveň výstižný, interdisciplinární i otevřený experimentům. V Římě 17. století otevřel svatý Josef Kalasanský bezplatné školy pro chudé, protože vnímal, že gramotnost a počty jsou mnohem více otázkou důstojnosti než otázkou kompetence. Ve Francii si svatý Jan Křtitel de La Salle „uvědomil nespravedlnost způsobenou vyloučením dětí dělníků a rolníků ze vzdělávacího systému“⁴ a založil Kongregaci školských bratří. Na počátku 19. století, taktéž ve Francii, se svatý Marcellin Champagnat „v době, kdy přístup ke vzdělání byl stále výsadou nemnohých, z celého srdce věnoval poslání vzdělávat a evangelizovat děti a mládež“⁵. Podobně i svatý Jan Bosco svou „preventivní metodou“ proměnil kázeň v rozumnost a blízkost. Odvážné ženy, jako byly Vincencie Maria López y Vicuña, Františka Cabrini, Josefína Bakhita, Marie Montessori, Kateřina Drexelová nebo Alžběta Anna Setonová, otevřely dveře dívkám, migrantům a lidem na okraji společnosti. Zdůrazňuji to, co jsem jasně vyjádřil v *Dilexi te*: „Pro křesťanskou víru není vzdělávání chudých laskavostí, ale povinností.“⁶ Tato genealogie praktického jednání svědčí o tom, že v církvi není pedagogika nikdy odtrženou teorií, ale tělem, vášní a dějinami.

3. Živá tradice

3.1. Křesťanské vzdělávání je společným dílem – nikdo nevzdělává sám. Vzdělávací komunitou jsme „my“, kde se učitelé, studenti, rodiny, administrativní a pomocný personál, duchovní a občanská společnost spojují, aby vytvářeli život⁷. Toto „my“ zabraňuje, aby voda ustrnula v bažině pojetí „vždycky se to tak dělalo“, a nutí ji proudit, vyživovat, zavlažovat. Základ zůstává stejný – člověk, obraz Boží (Gn 1, 26), schopný pravdy a vztahu. Proto otázka vztahu víry a rozumu není volitelnou kapitolou: „Náboženská pravda je zkrátka nejen součástí, nýbrž podmínkou všeobecného poznání.“⁸ Tato slova svatého Johna Henryho Newmana – a mám tu radost prohlásit ho spolu se svatým Tomášem Akvinským v souvislosti s tímto Jubileem školství za spolupatrona vzdělávacího poslání církve – jsou výzvou k obnovení našeho úsilí k poznání, které je intelektuálně odpovědné a přísné, ale i hluboce lidské. A musíme si také dávat pozor, abychom nespadli do pastí osvícenství *fides*, které je pouze přívěskem *ratio*. Musíme se vynořit z mělčiny tím, že obnovíme empatický pohled, který je otevřený lepšímu pochopení toho, jak dnešní člověk rozumí sám sobě, abychom

3 JAN PAVEL II., apoštolská konstituce *Ex corde Ecclesiae* (15. srpna 1990), str. 1.

4 LEV XIV., apoštolská exhortace *Dilexi te* (4. října 2025), str. 69.

5 LEV XIV., apoštolská exhortace *Dilexi te* (4. října 2025), str. 70.

6 LEV XIV., apoštolská exhortace *Dilexi te* (4. října 2025), str. 72.

7 KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, Směrnice „Identita katolické školy ve prospěch kultury dialogu (25. ledna 2022), str. 32.

8 JOHN HENRY NEWMAN, 2014. *Idea univerzity*. Praha: Krystal OP, str. 84.

mohli rozvíjet a prohlubovat jeho učení. Proto se touha a srdce nesmí oddělovat od poznání – znamenalo by to rozpolcení člověka. Katolické univerzity a školy jsou místy, kde se otázky nezamlčují a pochybnosti se nevyhánějí, ale doprovázejí. Srdce zde vede dialog se srdcem a metodou je naslouchání, které uznává druhého jako dobro, nikoli jako hrozbu. *Cor ad cor loquitur* bylo kardinálské heslo svatého Johna Henryho Newmana, převzaté z dopisu svatého Františka Saleského: „Upřímnost srdce, a ne hojnost slov, se dotýká lidských srdcí.“

3.2. Vzdělávání je aktem naděje a vášně, která se obnovuje, protože vyjadřuje příslib, který vidíme v budoucnosti lidstva⁹. Specifičnost, hloubka a šíře vzdělávací činnosti je dílem – stejně tajemným jako skutečným – „rozvíjení bytí [...], je péčí o duši“, jak čteme v Platónově *Apologii Sokratově* (30a–b). Je to „řemeslo slibů“: slibuje čas, důvěru, dovednosti, slibuje spravedlnost a milosrdenství, slibuje odvahu pravdy a balzám útěchy. Vzdělávání je úkolem lásky, která se předává z generace na generaci, opravuje zprerhané tkanivo vztahů a obnovuje váhu slibu slov: „Každý člověk je schopen pravdy, je však velmi snesitelná cesta, když člověk kráčí vpřed s pomocí bližního.“¹⁰ Pravda se hledá ve společenství.

4. Kompas *Gravissimum educationis*

4.1. Koncilní deklarace *Gravissimum educationis* znovu potvrzuje právo každého člověka na vzdělání a označuje rodinu za první školu lidskosti. Církevní společenství je povoláno podporovat prostředí, která integrují víru a kulturu, respektují důstojnost každého člověka a vedou dialog se společností. Dokument varuje před omezováním vzdělávání na funkční výcvik nebo ekonomický nástroj – člověk není „profil dovedností“, není redukován na předvídatelný algoritmus, ale má tvář, historii, povolání.

4.2. Křesťanská formace zahrnuje celou osobu: duchovní, intelektuální, citovou, sociální i tělesnou. Nestaví proti sobě praktické a teoretické, vědu a humanismus, techniku a svědomí, ale vyzývá k tomu, aby profesionalita byla zabydlena etikou a aby etika nebyla abstraktním slovem, ale každodenní praxí. Hodnota vzdělání se neměří pouze na ose efektivity, posuzuje se podle důstojnosti, spravedlnosti, schopnosti sloužit společnému dobru. Tato integrální antropologická vize musí zůstat páteří katolické pedagogiky. Jde – po vzoru myšlenek svatého Johna Henryho Newmana – proti ryze merkantilistickému přístupu, který dnes často nutí hodnotit vzdělání z hlediska funkčnosti a praktické užitečnosti¹¹.

4.3. Tyto zásady nejsou vzpomínkou na minulost. Jsou to pevné hvězdy. Říkají, že pravdu hledáme společně, že svoboda není rozmarem, ale odpovědí, že autorita není nadvládou, ale službou. V kontextu vzdělávání nesmíme „vztyčovat prapor vlastnictví pravdy, ať už jde o analýzu problémů, nebo o jejich řešení“¹². Spíše „je důležitější vědět, jak k nim nejlépe přistupovat než poskytovat okamžité odpovědi na to, proč se věci dějí nebo jak je překonat. Cílem je naučit se čelit problémům, které jsou vždy jiné, protože každá generace je nová a čelí novým výzvám, snům a otázkám“¹³. Katolické vzdělávání má za úkol obnovit důvěru ve světě poznamenaném konflikty a strachem a připomínat, že jsme děti, a ne sirotci. Z tohoto vědomí se rodí bratrství.

5. Ústřední postavení člověka

5.1. Postavit člověka do středu zájmu znamená vychovávat s Abrahámovým nadhledem (Gn 15, 5), tedy nechat člověka objevit smysl života, nezcizitelnou důstojnost a odpovědnost vůči

9 Srov. KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, *Instrumentum laboris Výchovávat dnes a zítra. Vášně, která se obnovuje* (7. dubna 2014), Úvod.

10 J. E. MONS. ROBERT F. PREVOST, O.S.A., *Homílie na Katolické univerzitě Santo Toribio de Mogrovejo* (2018).

11 Srov. JOHN HENRY NEWMAN, *Scritti sull'Università* (2001).

12 LEV XIV., *Audience pro členy nadace Centesimus annus pro pontefice* (17. května 2025).

13 *Tamtéž*.

druhým. Vzdělávání není jen předávání obsahu, ale i výchova ke ctnostem. Formuje občany schopné sloužit a věřící schopné vydávat svědectví, muže a ženy, kteří jsou svobodnější a kteří již nejsou sami. A formace nemůže být improvizací. S láskou vzpomínám na roky, které jsem strávil v milované diecézi Chiclayo, na návštěvy Katolické univerzity San Toribio de Mogrovejo, na příležitosti, kdy jsem mohl oslovit akademickou obec a říci: „Profesionálem se člověk nerodí, každá univerzitní dráha se buduje krok za krokem, knihu za knihou, rok za rokem, obět' za obět'.“¹⁴

5.2. Katolická škola je prostředím, kde se prolíná víra, kultura a život. Není to pouhá instituce, ale živé prostředí, v němž křesťanská vize prostupuje každým předmětem a každou interakcí. Pedagogové jsou povoláni k odpovědnosti, která přesahuje jejich pracovní smlouvu – jejich svědectví je stejně cenné jako jejich výuka. Proto je formace učitelů – vědecká, pedagogická, kulturní a duchovní – zcela zásadní. Při sdílení společného vzdělávacího poslání je také nutná společná cesta formace, „počáteční i trvalá, která je schopna odpovědět na momentální výzvy pro výchovu a nabídnout co nejúčinnější nástroje, aby se jim dalo čelit. [...] To vyžaduje od vychovatelů schopnost učit se a rozvíjet znalosti, obnovovat a aktualizovat metodologii, ale žádá se též jejich duchovní a náboženská formace a formace ke sdílení“¹⁵. A technické aktualizace nestačí, je nezbytné zachovat si srdce, které naslouchá, pohled, který povzbuzuje, inteligenci, která rozlišuje.

5.3. Rodina zůstává prvním místem vzdělávání. Katolické školy s rodiči spolupracují, nenahrazují je, protože „povinnost výchovy, zvláště náboženské, patří především jim“¹⁶. Výchovné spolenectví vyžaduje záměrnost, naslouchání a společnou odpovědnost. Je budováno pomocí procesů, nástrojů a sdíleného ověřování. Je to námaha i požehnání – když funguje, vzbuzuje důvěru, když selhává, vše se stává křehčím.

6. Identita a subsidiarita

6.1. Již *Gravissimum educationis* uznal velký význam principu subsidiarity a skutečnost, že okolnosti se liší podle různých místních církevních kontextů. Druhý vatikánský koncil však formuloval právo na vzdělání a jeho základní principy jako univerzálně platné. Zdůraznil odpovědnost, která je kladena jak na samotné rodiče, tak na stát. Poskytování vzdělání, které žákům umožňuje „správné posuzování mravních hodnot“¹⁷, považoval za „svaté právo“ a vyzval civilní orgány, aby toto právo respektovaly. Varoval také před tím, aby bylo vzdělávání podřízeno trhu práce a často kruté a nelidské logice financí.

6.2. Křesťanské vzdělávání je jako choreografie. Můj zesnulý předchůdce, papež František, při proslovu ke studentům vysokých škol na Světovém dni mládeže v Lisabonu řekl: „Buďte protagonisty nové choreografie, která staví do centra člověka. Buďte choreografy tance života.“¹⁸ Formovat „celistvou“ osobnost znamená vyhnout se rozdělení na jednotlivé části. Víra, je-li pravdivá, není přidanou „hmotou“, ale dechem, který okysličuje všechnu ostatní hmotu. Katolické vzdělávání se tak stává kvasem v lidském společenství – vytváří vzájemnost, překonává redukcionismus a otevírá se sociální odpovědnosti. Úkolem dnešní doby je odvážit se dosáhnout integrálního humanismu, který se zabývá otázkami naší doby, aniž by ztratil ze zřetele svůj zdroj.

7. Kontemplace stvoření

14 J. E. MONS. ROBERT F. PREVOST, O.S.A., *Homilie na Katolické univerzitě Santo Toribio de Mogrovejo* (prosinec 2016).

15 KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, oběžník *Vychovávat společně v katolické škole* (8. září 2007), str. 20.

16 II. Vatikánský koncil, pastorální konstituce o církvi v dnešním světě, *Gaudium et spes* (29. června 1966), str. 48.

17 II. Vatikánský koncil, deklarace *Gravissimum educationis* (28. října 1965), str. 1.

18 Papež František, Promluva ke studentům vysokých škol při příležitosti Světového dne mládeže (3. srpna 2023).

7.1. Křesťanská antropologie je základem vzdělávacího stylu, který podporuje respekt, osobní doprovázení, rozlišování a rozvoj všech dimenzí člověka. Mezi nimi není duchovní inspirace druhořadá a naplňuje se a posiluje také prostřednictvím kontemplace stvoření. Tento aspekt není v křesťanské filozofické a teologické tradici nový, neboť i studium přírody mělo za cíl ukázat stopy Boha (*vestigia Dei*) v našem světě. Ve spise *Collationes in Hexaemeron* píše svatý Bonaventura z Bagnoregia: „Celý svět je stínem, cestou, otiskem. Je knihou psanou zvenčí (Ez 2, 9), protože v každém tvaru je odraz božského vzoru, avšak smíšený s temnotou. Svět je tedy cestou podobnou neprůhlednosti smíšené se světlem, v tomto smyslu je to cesta. Stejně jako vidíš, jak se paprsek světla pronikající oknem zabarvuje podle různých částí skla, božský paprsek se odráží v každém stvoření jinak a nabývá různých vlastností.“¹⁹ To platí i pro flexibilitu výuky přizpůsobené různým charakterům, které se v každém případě sbíhají v kráse stvoření a jeho ochraně. Vyžaduje to vzdělávací projekty podle kritéria „inter- a trans-disciplinarit uplatňované moudře a kreativně“²⁰.

7.2. Zapomínáme-li na naši společnou lidskost, vznikají rozkoly a násilí, a když trpí země, nejvíce trpí chudí. Katolické vzdělávání nemůže mlčet – musí spojovat sociální spravedlnost a environmentální spravedlnost, podporovat střizlivost a udržitelný životní styl, formovat svědomí schopné volit nejen to, co je výhodné, ale i to, co je správné. Každé malé gesto – předcházení plýtvání, zodpovědné rozhodování, obrana společného dobra – je kulturní a morální gramotnost.

7.3. Ekologická odpovědnost nekončí u technických údajů. Ty jsou sice nezbytné, ale ne dostačující. Je zapotřebí vzdělávání, které zahrnuje mysl, srdce a ruce, nové návyky, společenské styly, ctnostné postupy. Mír není nepřítomnost konfliktu, je to jemná síla, která odmítá násilí. Vzdělávání k míru, které je „neozbrojené a odzbrojující“²¹, učí odložit zbraně agresivního slova a odsuzujícího pohledu, abychom se naučili jazyku milosrdenství a smířené spravedlnosti.

8. Souhvězdí vzdělávání

8.1. Mluvím o „souhvězdí“, protože svět katolického vzdělávání je živou a rozmanitou sítí: farní školy a kolegia, univerzity a vysoké školy, odborná učiliště, hnutí, digitální platformy, iniciativy v oblasti service-learningu a školní, univerzitní a kulturní pastorační programy. Každá „hvězda“ má svůj vlastní jas, ale společně určují směr. Tam, kde v minulosti panovala rivalita, dnes žádáme instituce, aby se sbližovaly. Jednota je naší největší prorockou silou.

8.2. Metodologické a strukturální rozdíly nejsou břemenem, ale zdrojem. Rozmanitost charismat, jsou-li dobře koordinována, vytváří soudržný a plodný rámec. V propojeném světě se hraje na dvou úrovních: lokální a globální. Je třeba organizovat sdílení učitelů a studentů, společné projekty mezi kontinenty, vzájemné uznávání osvědčených postupů, misijní a akademickou spolupráci. Budoucnost vyžaduje, abychom se naučili více spolupracovat a společně růst.

8.3. Souhvězdí odráží své vlastní světlo v nekonečném vesmíru. Stejně jako v kaleidoskopu se jejich barvy mísí a vytvářejí další barevné variace. To se děje v katolických vzdělávacích institucích, které jsou otevřené setkávání a naslouchání občanské společnosti, politickým a správním orgánům i zástupcům výrobních odvětví a profesních skupin. Jsou povolány k ještě aktivnější spolupráci s nimi s cílem sdílet a zlepšovat vzdělávací postupy tak, aby teorie byla podpořena zkušenostmi a praxí. Historie nás také učí, že naše instituce přijímají i studenty a rodiny, které nevěří nebo vyznávají jiná náboženství, ale touží po skutečně lidském vzdělání. Z tohoto důvodu – jak se ostatně již děje – musíme i nadále podporovat participativní vzdělávací komunity, v nichž laici,

19 SV. BONAVENTURA Z BAGNOREGIA, *Collationes in Hexaemeron*, XII, in *Opera Omnia* (a cura di Peltier), Vives, Paříž, svazek IX (1867), str. 87–88.

20 PAPEŽ FRANTIŠEK, Apoštolská konstituce *Veritatis gaudium* (8. prosince 2017), str. 4c.

21 LEV XIV., *Pozdrav z ložie baziliky sv. Petra po zvolení* (8. května 2025).

řeholníci, rodiny a studenti sdílejí odpovědnost za vzdělávací poslání spolu s veřejnými a soukromými institucemi.

9. Prozkoumávání nových oblastí

9.1. Před šedesáti lety zahájilo *Gravissimum educationis* období důvěry – povzbudilo modernizaci metod a jazyků. Dnes je tato důvěra zkoušena digitálním prostředím. Technologie musí sloužit člověku, nikoli ho nahrazovat, musí obohacovat proces učení, nikoli ochuzovat vztahy a společenství. Univerzita a katolická škola bez vize se vystavují riziku bezduché efektivity a standardizace vědomostí, což vede k duchovnímu ochuzení.

9.2. Abychom dokázali působit v digitálním prostředí a využít jeho možnosti, je potřeba pastorační kreativita – posílení vzdělávání učitelů také v oblasti digitálních technologií, ocenění aktivní didaktiky, podpora *service-learningu* a odpovědného občanství, vyhýbání se jakékoli technofobii. Náš postoj k technologiím nikdy nesmí být nepřátelský, protože „technologický pokrok je součástí Božího plánu pro stvoření“²². To však vyžaduje rozlišování v oblasti koncepce vzdělávání, hodnocení, platform, ochrany dat a spravedlivého přístupu k technologiím. Žádný algoritmus v každém případě nemůže nahradit to, co činí vzdělávání lidským: poezii, ironii, lásku, umění, představivost, radost z objevování, a dokonce i výchovu k tomu, že chyby jsou příležitostí k růstu.

9.3. Rozhodující není technologie, ale způsob jejího využití. Umělá inteligence a digitální prostředí musí být orientovány na ochranu důstojnosti, spravedlnosti a práce, musí se řídit kritérii veřejné etiky a participace, musí je doprovázet adekvátní teologická a filozofická reflexe. Katolické univerzity mají zásadní úkol: nabídnout „diakonii kultury“, méně kateder a více stolů, u kterých můžeme společně sedět bez zbytečné hierarchie, dotýkat se ran historie a hledat v Duchu moudrost, která pramení ze života národů.

10. Severní hvězda Paktu o vzdělávání

10.1. Mezi hvězdami, které nás vedou na naší cestě, je Globální pakt o vzdělávání. S vděčností přijímám toto prorocké dědictví, které nám svěřil papež František. Je to výzva navazovat spojenectví a vytvářet sítě za účelem výchovy k univerzálnímu bratrství. Jeho sedm cest zůstává naším základem – klást do středu člověka, naslouchat dětem a mladým lidem, podporovat důstojnost a plnou účast žen, uznat rodinu jako prvního vychovatele, být otevřený přijetí a inkluzi, obnovovat ekonomiku a politiku ve službě lidstvu, pečovat o náš společný domov. Tyto „hvězdy“ inspirovaly školy, univerzity a vzdělávací komunity po celém světě a daly vzniknout konkrétním procesům humanizace.

10.2. Šedesát let od *Gravissimum educationis* a pět let od Paktu nás dějiny vyzývají s novou naléhavostí. Rychlé a hluboké změny vystavují děti, dospívající a mladé lidi nebývalé křehkosti. Nestačí jen udržovat, musíme znovu nastartovat. Žádám všechny vzdělávací instituce, aby zahájily období, které osloví srdce nových generací a obnoví znalosti a smysl, kompetence a odpovědnost, víru a život. Pakt je součástí širší Globální vzdělávací konstelace: charismata a instituce, ačkoli jsou různorodé, tvoří jednotný a jasný plán, který vede naše kroky v temnotě současné doby.

10.3. K oněm sedmi cestám připojuji tři priority. První se týká vnitřního života – mladí lidé touží po hloubce, potřebují prostor pro ztišení, rozlišování, dialog se svědomím a s Bohem. Druhá se týká digitálního člověka – vychovávejme k moudrému využívání technologií a umělé inteligence, upřednostňujme člověka před algoritmem a uvádějme do harmonie technickou, emocionální, sociální, duchovní a ekologickou inteligenci. Třetí se týká neozbrojeného a odzbrojujícího míru – vzdělávejme

22 DIKASTERIUM PRO NAUKU VÍRY A DIKASTERIUM PRO KULTURU A VZDĚLÁVÁNÍ, Nóta *Antiqua et nova* (28. ledna 2025), str. 117.

k nenásilnému jazyku, smíření, mostům, a ne zdem. „Blahoslavení tvůrci pokoje“ (Mt 5, 9) ať se stane metodou i obsahem vzdělávání.

10.4. Jsme si vědomi, že síť katolického vzdělávání má výjimečný dosah. Jedná se o konstelaci zahrnující všechny kontinenty, se zvláštním zřetelem na oblasti s nízkými příjmy. Je to konkrétní příslib vzdělávací mobility a sociální spravedlnosti²³. Tato konstelace vyžaduje kvalitu a odvahu – kvalitu v pedagogickém plánování, ve vzdělávání učitelů, v řízení; odvahu při zajišťování přístupu pro nejchudší, při podpoře křehkých rodin, při prosazování stipendií a inkluzivní politiky. Evangelijní bezplatnost není rétorikou, je to styl vztahu, metoda a cíl. Tam, kde je přístup ke vzdělání stále privilegiem, musí církev otevírat dveře a vymýšlet nové cesty, protože „ztráta chudých“ znamená ztrátu samotné školy. To platí i pro univerzity – inkluzivní přístup a péče o srdce chrání před standardizací, duch služby oživuje představivost a rozněcuje lásku.

11. Nové mapy naděje

11.1. U příležitosti 60. výročí vydání *Gravissimum educationis* církev oslavuje plodné dějiny vzdělávání, ale zároveň stojí před nutností aktualizovat své návrhy ve světle znamení doby. Katolické vzdělávací konstelace jsou inspirativním příkladem toho, jak se tradice a budoucnost mohou propojit bez rozporů – živá tradice, která se rozšiřuje na nové formy přítomnosti a služby. Konstelace se neomezují na neutrální a zploštělé řetězce různých zkušeností. Místo řetězců se odvažme uvažovat o konstelacích, o jejich propojení plném úžasu a oživení. V nich spočívá schopnost čelit výzvám s nadějí, ale také s odvážnou změnou, aniž bychom ztratili věrnost evangeliu. Jsme si vědomi obtíží: hyperdigitalizace může rozptylovat pozornost, krize vztahů může zranit psychiku, sociální nejistota a nerovnosti mohou uhasit touhu. Právě v tomto ohledu však může být katolické vzdělávání majákem, ne nostalgickým přístavem, ale dílnou rozlišování, pedagogické inovace a prorockého svědectví. Vytváření nových map naděje, to je naléhavý úkol.

11.2. Obracím se na vzdělávací komunity: odzbrojte slova, zdvihněte oči a chraňte své srdce. Odzbrojte slova, protože vzdělávání nepostupuje polemikou, ale mírností, která umí naslouchat. Zdvihněte oči. Jak řekl Bůh Abrahámovi: „Pohlédni na nebe a spočítej hvězdy“ (Gn 15, 5) – naučte se klást si otázku, kam jdete a proč. Chraňte své srdce. Vztah je přednější než názor, člověk přednější než program. Nepromarněte čas a příležitosti, „cituji výrok sv. Augustina: naše přítomnost je intuice, čas, ve kterém žijeme a který musíme využít, než nám vyklouzne z rukou“²⁴. Na závěr, drazí bratři a sestry, přijímám za svou výzvu apoštola Pavla: „Vy však budete zářit jako hvězdy ve vesmíru. Držte se pevně slova života“ (Flp 2, 15–16).

11.3. Svěřuji tuto cestu Panně Marii, *Sedes Sapientiae*, a všem svatým vychovatelům. Prosím pastýře, zasvěcené osoby, laiky, vedoucí institucí, učitele a studenty: buďte služebníky světa vzdělávání, choreografy naděje, neúnavnými hledači moudrosti, věrohodnými tvůrci projevů krásy. Méně nálepek, více příběhů, méně neplodných protikladů, více harmonie v Duchu. Pak bude naše souhvězdí nejen zářit, ale také ukazovat směr: k pravdě, která osvobozuje (srov. Jan 8, 32), k bratrství, které posiluje spravedlnost (srov. Mt 23,8), k naději, která neklame (srov. Řím 5,5).

Bazilika svatého Petra, 27. října 2025.

Předvečer 60. výročí Gravissimum educationis

LEV XIV.

²³ Srov. *Statistická ročenka církve* (aktualizována 31. prosince 2022).

²⁴ J. E. MONS. ROBERT F. PREVOST, O.S.A., Poselství Katolické univerzity Santo Toribio de Mogrovejo u příležitosti 18. výročí od jejího založení (2016).